

UČITELJSKI TOVARIŠ.

Glasilo

„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Izdavatelj in urednik:

Andrej Žumer,

nadučitelj in c. kr. okrajni šolski nadzornik.

Št. 8.

Ljubljana, 16. malega travna 1891. XXXI. leto.

Vsebina: Prof. Fr. Orožen — Ljubljana: O zemljepisnem pouku. — Fr. Levec — Ljubljana: Uredba učiteljskih plač na Kranjskem. — J. Marn: Knjiga Slovenska. — Ukazi in odredbe šolskih oblastev. — Književnost. — Listek. — Naši dopisi: Iz kamniškega okraja. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. —

O zemljepisnem pouku.

Na zemljevidu kronovine naj se podčrta šolsko mesto (če pa ni naznačeno, mora se zaznamenovati). Nadalje naj se šolski okoliš naznači s prav živo barvo, ker nam bode okoliš dobro služil kot jednota v primerjanje gledé površja. Pri pouku na zemljevidu kronovine, še bolj pa pozneje na zemljevidu cesarstva, bodo učenci spoznali, da je izginila na zemljevidu marsikatera gora, potok, vas, cesta i. dr., kar je bilo še zaznamenovano na zemljevidu šolskega okraja, in to velja v še večji meri na zemljevidu šolskega okoliša. Spoznali bodo učenci, da zavzema na tem zemljevidu šolski okoliš in okraj v primeri z vso kronovino le mal prostorček. Na zemljevidu šolskega okoliša zavzema n. pr. štirijaški kilometer precejšnji prostor, a na zemljevidu kronovine le mal četvero-kotnik. Razliko lahko predočimo, ako narišemo na desko štirijaški kilometer ali pa štirijaški mirijameter v različnih merilih.

Iz zemljevida posnamemo tudi posameznih dežel navadne klimatične razmere. Čim bolj se bližajo na severnem poloblu kraji severnemu tečaju, tem mrzlejšje je podnebje v obče; na južnem poloblu pa imajo bolj proti jugu ležeči kraji mrzlejšje podnebje. Tudi imajo dežele, visoko nad morsko gladino se razprostirajoče, hladnejše podnebje nego nižje ležeče dežele. To moremo čitati iz zemljevida, kateri nam pa tudi kaže, kaki vetrovi vladajo v deželi in kakov je vsled tega njih vpliv na podnebje. Razvideli bomo, da je na severnem poloblu v deželah, proti jugu odprtih, podnebje milejšje, ker vlada tu topli jug; proti severu odprtim deželam pa gospoduje mrzli sever. Čez morje prihajajoči zahodni, jugozahodni, jugovzhodni, južni (pogosto) vetrovi prinesejo nam deževno vreme; dolgo časa nad suho zemljo plavajoči severni in severnovzhodni vetrovi nam pa razjasnujejo nebo.

Če poznajo učenci v obče razmere, ki vplivajo na razvoj živalstva in rastlinstva in na dežele rodovitost, čitali bodo tudi lahko vse te razmere iz zemljevida. Zemljevid jim kaže, kateri kraji so bolj ugodni poljedelstvu ali živinoreji in zopet kraje, kjer je zemlja manj rodovita. Sami bodo spoznali, kak vpliv ima na poljedelstvo leža krajev na severnem ali južnem, strmem ali polagoma se vnižujočem obronku gorá i. t. d.

V razumevanje in čitanje zemljevidov pa še potrebujemo marsikaj iz matematičnega zemljepisa. Ko so učenci toliko pripravljeni iz zemljepisa in razumejo, da je naša dežela mal del površja krogle, posluževali se bomo stoprav novega učila — zemeljskega obla (zemeljske krogle) ali globusa, katerega treba sedaj mnogo časa vporabljam pri pouku. Ker ima zemlja obliko krogle, je samo krogla nje pristna slika. Zemljevid je pa samo vzmet ali projekcija površja krogle na ravno ploskev in nam kaže približno istinito obliko dotične dežele. Čim manjši del zemeljskega površja nam kaže zemljevid, tem bolj se približa slika istiniti obliki. Učitelj mora poznati najvažnejše projekcijske načine, katere uči matematični zemljepis. Potem šele mu bode jasna stopinjska mreža na zemljevidu.

Dokazov o obliki naše zemlje še ne potrebujemo zdaj ter jih prihranimo za zadnja leta; na tej stopinji zadostuje, če otroci vedó, da ima zemlja obliko krogle in da je tedaj v obliki krogle vpodobljena zemlja nje najboljša slika. Da se še dobijo druga sredstva v razumevanje zemljevidov, treba bode nekaj stvari razlagati na „zemeljskem oblu“. Na tem učilu tolmačijo se: tečaji, vzporedniki, poldnevniki, sploh stopinjska mreža.

Važna je na zemljevidu stopinjska mreža in ker imajo ravno tu učenci mnogokrat napačne nazore, mora se posebno poudarjati, da nam kažejo od gorenjega do dolenjega roba potegnjene črte severo-

južno smer, od levega proti desnemu robu potegnjene črte pa zahodovzhodno smer. S pripomočjo stopinjske mreže najdemo razmerje na zemljevidu z istinito velikostjo. Učenci si morajo predočiti, da je zemljevid izsék površja „zemeljskega obla“ in da so črte, predstavljajoče vzporednike in poldnevnike, le deli krogov na „zemeljskem oblu“. Postavite stekleno ploščo na „zemeljsko oblo“ in učenci bodo dobro videli ter razumeli, da se jim kažejo te črte na zemljevidih večjega obsega kot krive črte, na zemljevidih manjšega obsega pa kot ravne črte.

S pomočjo vzporednikov in poldnevnikov se dajo na zemljevidu natanko določiti strani neba. Dober zemljevid bode kazal učencem razliko časa med posameznimi kraji. Učili se bodo v matematičnem zemljepisu, da vzhaja solnce za jedno stopinjo bolj vzhodno ležečim krajem za 4 minute prej in po poldnevnikih na zemljevidu bodo zračunili lahko razliko v času med tem in onim krajem. Brez težave bodo čitali učenci iz zemljevida Kranjske, da vzhaja n. pr. Jesenicam na Dolenjskem solnce kakih 8 minut prej kakor Fužinam ali Beli Peči na Gorenjskem, in da imajo Jesenice vsled tega tudi za 8 minut prej poldan in solnčni zahod.

Na zemeljskem oblu in na zemljevidih lahko poiščemo naše vstričnike, protidomce in protinožce ter primerjamo njih dnevne in letne razmere z našimi. Še marsikaj dá se čitati iz dobrega zemljevida, a za ljudsko šolo zadostovalo bode popolnoma do zdaj naštetó. Razumen učitelj bode z različnimi vprašanji opozoril učence še na to in ono značilno posebnost dežele ali posameznega kraja.

Mnogo pospešuje razumevanje zemljevidov pešpotovanje s specialnim zemljevidom v roki, a treba dobro poznati „ključ v razumevanje specialnega zemljevida“ (Zeichenschlüssel). Tako si pridobimo svoje nazore o deželi in nje zemljevidu; kajti zemljevid nas opozarja že prej

na to, kar bomo videli in kaže tudi našim očem prikrite predmete. Zemljevid nam kaže medsebojne daljave z veliko natančnostjo. Z zemljevidom v roki šele prav razumevamo naš kraj in si pridobimo neko sigurnost in spretnost v razumevanje

drugih krajev in dežel. Prepričali se bomo, da moremo več čitati iz zemljevida nego sami slutimo, samo treba pazorno opazovati še tako malenkostna znamenja.

Prof. Fr. Orožen — Ljubljana.

Uredba učiteljskih plač na Kranjskem.

I.

Dné 1. prosinca t. l. je stopil v veljavnost deželni zakon z dné 29. listopada 1890. l., dež. zak. št. 23, o izboljšanju učiteljskih plač na Kranjskem, c. kr. deželni šolski svet je te dni razglasil na podstavi § 3. tega zakona izvršeno razredbo učiteljskih služeb in dné 1. mal. travna t. l. je že vse ljudsko-šolsko učiteljstvo kranjsko potegnilo na novo mu ustanovičeno plačo.

Iskreno priznavam, da v obče novi zakon pomeni napredek v našem šolstvu in donaša marsikaj koristij našemu učiteljstvu; zakaj dočim so doslej službene plače učiteljskega osobja brez starostnih doklad, brez stalnih remuneracij, brez stanarine ljubljanskega učiteljstva znašale na leto 250.850 gld., znašale bodo odslej 266.850 gld., tedaj za 16.100 gld. več nego doslej. Tukaj pa govorim samo o plačah, kajti vsa potreščina za ljudsko šolstvo je za leto 1891. proračunjena s 309.846 gld.

Vender bi se motil, kdor bi mislil, da imajo ljudski učitelji kranjski letos resnično za 16.100 gld. več dohodkov. Ako hočemo najti dejanski poboljšek pri službenih dohodkih, moramo namreč od vsote 16.100 gld. odšteti prvič 3.890 gld., za katere je poslej 71 začasnih učiteljev

prikrajšanih; drugič tistih 600 gld. za neobligatni pouk v drugem deželnem jeziku, katere je lani izbrisal deželni zbor, in tretjič okroglo vsoto 1.000 gld. za remuneracije, ki so se poprej dajale učiteljem, a odslej najbrž odpadejo. Ako odštujemo vse tukaj navedene zneske, pokaže se nam okrogla vsota 10.610 gld. in s prišteto stanarino ljubljanskih učiteljev okrogla vsota 11.300 gld. kot stalni vsakoletni poboljšek pri službenih dohodkih kranjskih ljudskih učiteljev.

Nečem tajiti, da je stalna obremenitev 11.300 gld. za normalno-šolski zaklad jako občutna, vender se mi zdi, da bi bil mogel deželni zbor brez posebne težave iz novega zakona odstraniti nekatere ostrine, katere zelo neprijetno čuti kranjsko učiteljstvo in katere zelo motijo dobri vtisek, ki bi ga bil novi zakon brez njih naredil pri njem.

Z novim zakonom so najhuje zadeti začasni učitelji. Plača 360 gld. res ni dostojna mladega, omikanega moža, ki se je posvetil važnemu poklicu ljudsko-šolskega učitelja. A recimo, da že zadostuje njegovim skromnim telesnim potrebam, kje potem mladi začasni učitelj najde pomočkov za duševno svojo izobrazbo; kdo mu plača takse, kadar se oglasi k pre-

skušnji za učno usposobljenost; kdo porne troške, kateri mu ob tej skušnji nastanejo, ko mora od daleč potovati v deželno stolno mesto ter ondudaj bivati najmenj jeden teden? Bojim se, da privabi odslej ta borna plača 360 gld. kaj malo nadarjenih mladeničev v učiteljišče in da zaradi nje ne izostanejo slabi nasledki v našem učiteljskem narastaji.

Veliko zlo je tudi, da novi zakon ne dela razločka med začasnimi učitelji brez učiteljskega spričevala in med takimi, ki so že prebili preskušnjo učne usposobljenosti. Marsikomu se tudi še po 2 ali 3 leta po preskušnji ne posreči dobiti stalno službo, in dasi je izpolnil vse zahteve in zadostil vsem pogojem, ubijati se bode takemu ubožcu še vedno s plačo 360 gld.! Ako pomislimo, da se začasnim učiteljem na podstavi § 56. državnega šolskega zakona, oziroma § 62. deželnega zakona z dné 29. malega travna 1873, dež. zak. št. 22, ves čas od tistega hipa, ko so prejeli spričevalo učne usposobljenosti, pri izmeri pokojnine vsteva v stalna službena leta, bilo bi pravično in dosledno, da bi bil tudi naš novi zakon pri določevanju službenih prejemkov naredil razliko med začasnimi učitelji z učiteljskim spričevalom in med začasnimi učitelji brez učne usposobljenosti.

Naravnost trd pa je zakon v tem oziru, da se razteza s svojo veljavnostjo tudi nazaj na take začasne učitelje, ki so bili že pred njega veljavnostjo umeščeni z večjimi službenimi prejemki. Človeško bi bilo, da se je vsaj takim učiteljem pustila njih dosedanja plača, a ne skrčila na 360 gld. S to odredbo je, kakor sem že zgoraj omenil, 51 začasnih učiteljev vsako leto prikrajšanih za 2.040 gld., 19 učiteljev za 1.710 gld. in 1 učitelj celó za 140 gld., tedaj vsi skupaj za celih 3.890 gld.

Čuti se pri tem kakor ironija, da se je z novim zakonom razveljavil § 38. deželnega zakona z dné 29. malega travna 1873,

dež. zak. št. 22, ki je prepovedoval začasnim podučiteljem ženiti se brez dovolitve okrajnega šolskega oblastva, ne da bi se bilo v novi zakon vzelo kako drugo določilo, tako da se smejo poslej začasni učitelji s 360 gld. kar brevi manu — ženiti!

Druga jako občutna hiba novega zakona je ta, da so v I. in II. plačilni vrsti dotični odstotki očitno prenizki, kajti v I. vrsti je 5% t. j. 27 učiteljev, v II. vrsti 10% t. j. 54 učiteljev. Ko je bilo treba na podstavi teh odstotkov učiteljska mesta razvrstiti (klasificirati), prišla so šolska oblastva v neprijetni položaj, da niso mogla toliko učiteljev pomakniti v I., oziroma v II. plačilno vrsto, kolikor jih ima na podstavi § 3. novega zakona z ozirom na važnost dotičnih šol, na odgovornost z učiteljskim mestom združene službe in na krajne razmere jasno pravico zahtevati, da pridejo v I., oziroma v II. plačilno vrsto. In tako smo doživeli, da je zakon, ki ima blagi namen, učiteljstvu njega dohodke izboljšati, v Ljubljani 4 učitelje iz I. plačilne vrste (700 gld.) premaknil v II. plačilno vrsto (600 gld.), 6 učiteljev (učiteljic) iz II. vrste v III. vrsto (500 gld.) in da je ustanovil mesti dveh učiteljic z najnižjo plačo 450 gld., kakeršnih doslej ni bilo, vrhu tega pa še vsemu ljubljanskemu učiteljstvu starostne doklade od 60 gld. znižal na 40 gld. Res, da sedanje učiteljstvo ljubljansko v svojih službenih prejemkih ni nič prikrajšano, ker se mu morajo plačevati dotične dopolnilne doklade; a jako občutno bodo v Ljubljani prikrajšani učitelji prihodnjih časov, kakor nam pokaže nastopni vzgled: Ljubljanski učitelj I. vrste je imel zdaj po štiridesetletni službi 1.060 gld. pokojnine (700 plače + 6 starostnih doklad po 60 gld. = 1.060 gld.), a odslej bode imel samo 940 gld. pokojnine (700 gld. plače + 6 doklad po 40 gld. = 940 gld.), tedaj menj 120 gld. In ljubljanski učitelj III. plačilne vrste je

doslej mogel upati, da v najslabšem slučaju dobi 960 gld. pokojnine, a odslej se bode moral zadovoljevati po 40 letnem službovanji s pokojnino 740 gld. (500 gld. plače + 6 doklad po 40 gld. = 740 gld.); prikrajšan bode tedaj za celih 220 gld na leto!

Ravno tako malo kakor ljubljanske učitelje razveselil je novi zakon tudi nadučitelje nekaterih štirirazrednic. Gotovo so smeli nadučitelji vseh štirirazrednic pričakovati, da pridejo v I. plačilno vrsto, a dočim se je mnogim tovarišem to res posrečilo, prišli so nadučitelji v Št. Jerneji, v Mokronogu, v Šmartnem pri Litiji, v Toplicah pri Zagorji, v Št. Vidu pri Zatičini, v Št. Vidu nad Ljubljano, v Trebnjem, v Senožečah, v Srednji Vasi na Kočevskem in v Vipavi v II. plačilno vrsto (600 gld.), dasi nimajo nič menj dela, nič menj odgovornosti, nič menj važnih služeb, nič menj dragih stanovišč nego njih srečnejši tovariši!

Zdi se mi, da je deželni zastop, ki je kumoval novemu zakonu, storil to napako, da ni poprej določil števila tistih službenih mest, ki morajo na vsak način priti v I., oziroma v II. plačilno vrsto in da ni šele z ozirom na to število ustanovil dotičnega odstotka. Ko bi bili tako ravnali, uvideli bi bili, da je na Kranjskem nad 40 učiteljskih mest, katerim gre I. plačilna vrsta in da se zatorej v tej vrsti s 5% nikakor ne izhaja. Ta odstotek je očitno prenizek! Ko bi se bilo 8% t. j. 43 učiteljskih mest postavilo v I. vrsto in 12% t. j. 64 učiteljskih mest v II. vrsto, potem bi ljubljanskim učiteljem ne bilo treba jemati, kar so že imeli; potem bi bili nadučitelji vseh štirirazrednic dobili po 700 gld. plače, in nadučitelje ne-

katerih močnejših trirazrednic, oziroma dvorazrednic (Velika Dolina, Sodražica, Velike Lašče, Cerklje, Žiri, Knežak, Št. Rupert, Bled itd.) bi bilo tudi kaj doletelo. Novi zakon bi bil potem oveselil vse učiteljstvo kranjsko in ponehale bi bile vsaj za deset let večne tožbe o slabo plačanih učiteljih. In vse to bi bilo normalno-šolski zaklad stalo samo 2.600 gld. na leto!

Kakor pa je stvar uravnana zdaj, nihče ne sme zameriti tistim, ki se čutijo v primeri s svojimi tovariši prikrajšane, če se ganejo in pridejo na šolska oblastva in na deželni zbor z novimi prošnjami in novimi peticijami. Ako pa ti prošnjiki hočejo res kaj doseči, omejiti morajo svoje prošnje samo na take zahteve, kakeršne jim deželni zastop brez posebne težave more dovoliti. Svetoval bi jim, da peticije svoje omeje samo na dve točki:

I. Začasni učitelji naj prosijo, da se jim njih plača takoj, ko prebijejo preskušnjo učne usposobljenosti, odmeri tako, kakor je ustanovičena in tudi že dotirana s tistim službenim mestom, katero supirajo.

II. Ljubljanski učitelji, nadučitelji štiri-, tri- in dvorazrednic naj prosijo, da se število učiteljskih mest v I. plačilni vrsti določi z 8%, v II. plačilni vrsti z 12%.

To bi se morebiti dalo doseči, več pa težko. A tudi že ta mala preuredba v novem zakonu bi dobrodejno vplivala na vse kranjsko učiteljstvo ter bi pomirila tiste duhove, ki so doslej še razburjeni.

II.

Da se še očitneje pokaže razlika med staro in novo plačo, hočemo si nekoliko ogledati nastopni izkaz o starih in novih učiteljskih plačah na Kranjskem:

Izkaz o starih in novih uči-

Tekoče število	Šolski okraj	Število učnih mest	Dosedanja plača											Skupni znesek	Po-vprečno za 1 učno moč
			700		I. vrsta 600		II. vrsta 500		III. vrsta 450		IV. vrsta 400				
			Število učnih močij		Število učnih močij		Število učnih močij		Število učnih močij		Število učnih močij				
			absol.	relativno	absol.	relat.	absol.	relat.	absol.	relat.	absol.	relat.			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13			
I.	Ljubljana (mesto)	32	13	40 ⁶⁰	14	43 ⁷⁴	5	15 ⁶⁶	—	—	—	—	20.000	625	
II.	Črnomelj	36	—	—	3	8 ³³	10	27 ⁷⁸	12	33 ³³	11	30 ⁵⁶	16.600	461 ¹¹	
III.	Kamnik	41	—	—	1	2 ⁴⁴	9	21 ⁹⁵	20	48 ⁷⁸	11	26 ⁸³	18.500	451 ²²	
IV.	Kočevje	58	—	—	4	6 ⁹⁰	14	24 ¹⁴	22	37 ⁹³	18	31 ⁰³	26.500	456 ⁸⁹	
V.	Kranj	54	—	—	3	5 ⁵⁵	14	25 ⁹⁸	12	22 ²²	25	46 ³⁰	24.200	448 ¹⁵	
VI.	Krško	51	—	—	4	7 ⁸⁴	20	39 ²²	14	27 ⁴⁵	13	25 ⁴⁹	23.900	468 ⁶²	
VII.	Litija	38	—	—	3	7 ⁹⁰	13	34 ²¹	8	21 ⁰⁵	14	36 ⁸⁴	17.500	460 ⁵²	
VIII.	Ljubljana (okolica)	46	—	—	2	4 ³⁵	13	28 ²⁶	19	41 ³⁰	12	26 ⁰⁹	21.050	457 ⁶¹	
IX.	Logatec	42	—	—	3	7 ¹⁴	15	35 ⁷¹	7	16 ⁶⁷	17	40 ⁴⁸	19.250	458 ³³	
X.	Novo Mesto	46	—	—	1	2 ¹⁸	11	23 ⁹¹	16	34 ⁷⁸	18	39 ¹³	20.500	445 ⁶⁵	
XI.	Postojina	60	—	—	5	8 ³⁴	15	25 ⁰⁰	23	38 ³³	17	28 ³³	27.650	460 ⁸³	
XII.	Radovljica	34	—	—	1	2 ⁹⁴	9	26 ⁴⁷	8	23 ⁵³	16	47 ⁰⁶	15.100	444 ¹²	
		538	13	40 ⁶⁰	44	10 ⁶⁰	148	27 ⁵¹	161	29 ⁹²	172	31 ⁹⁷	250.750	469 ⁸⁴	

teljskih plačah na Kranjskem.

N o v a p l a č a													Razlika v dohodkih v stari in novi plači		Opomnja	
I. vrsta 700			II. vrsta 600			III. vrsta 500			IV. vrsta 450			Skupni znesek				Povprečno za 1 učno moč
Število učnih močij		Znesek	Število učnih močij		Znesek	Število učnih močij		Znesek	Število učnih močij		Znesek					
absol.	relat.		absol.	relat.		absol.	relat.		absol.	relat.						
gld.			gld.			gld.			gld.			gld.		gld.		
14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	
10	30 ³⁰	7.000	9	27 ²⁷	5.400	12	36 ³⁶	6.000	2	6 ⁰⁷	900	19.300	584 ⁸⁴	—700	—40 ¹⁶	32 učit. + 1 veroučit. = 33.
2	5 ⁵⁶	1.400	3	8 ³³	1.800	14	38 ⁸⁹	7.000	17	47 ²²	7.650	17.850	495 ⁸³	+1.250	+34 ⁷²	
1	2 ⁴⁴	700	2	4 ⁸⁸	1.200	12	29 ²⁷	6.000	26	63 ⁴¹	11.700	19.600	478 ⁰⁵	+1.100	+26 ⁸³	
2	3 ⁴⁵	1.400	6	10 ³⁴	3.600	21	36 ²¹	10.500	29	50 ⁰⁰	13.050	28.550	492 ²³	+2.050	+35 ³⁴	
3	5 ⁵⁶	2.100	4	7 ⁴¹	2.400	18	33 ³³	9.000	29	53 ⁷⁰	13.050	26.550	491 ⁶⁶	+2.350	+43 ³¹	
2	3 ⁹²	1.400	5	9 ⁸⁰	3.000	20	39 ²²	10.000	24	47 ⁰⁶	10.800	25.200	494 ¹¹	+1.300	+25 ⁴⁹	
—	—	—	5	13 ¹⁶	3.000	12	31 ⁵⁸	6.000	21	55 ²⁶	9.450	18.450	485 ⁵²	+950	+25 ⁰⁰	
1	2 ¹⁷	700	5	10 ⁸⁷	3.000	19	41 ³¹	9.500	21	45 ⁶⁵	9.450	22.650	492 ³⁹	+1.600	+34 ⁷⁸	
2	4 ⁷⁶	1.400	4	9 ⁵²	2.400	16	38 ¹⁰	8.000	20	47 ²⁴	9.000	20.800	495 ²⁴	+1.550	+36 ⁹¹	
1	2 ¹⁸	700	3	6 ⁵²	1.800	11	23 ⁹¹	5.500	31	67 ³⁹	13.950	21.950	477 ¹⁷	+1.450	+31 ⁵²	
2	3 ³⁴	1.400	5	8 ³³	3.000	23	38 ³³	11.500	30	50 ⁰⁰	13.500	29.400	490	+1.750	+29 ¹⁷	
1	2 ⁹⁴	700	3	8 ⁸⁵	1.800	11	32 ³⁵	5.500	19	55 ⁸⁸	8.550	16.550	486 ⁷⁶	+1.450	+42 ⁶⁴	
27	5	18.900	54	10	32.400	189	35	94.500	269	50	121.050	266.850	480 ³²	+16100	+29 ⁹¹	

Iz te tabele se vidi, da so bili ljubljanski učitelji v primeri s svojimi tovariši družih okrajev jako dobro plačani. Dočim je bilo namreč v Ljubljani 84·34⁰/₀ učiteljev v I. plačilni vrsti, bilo jih je po vseh ostalih 11 okrajih v I. vrsti samo 63·91⁰/₀ ali v vsakem okraji po 5·81⁰/₀; v III. in IV. plačilni vrsti, kamor je spadala večina učiteljstva po kmetih, pa sploh ni bilo nobenega ljubljanskega učitelja. Te primeroma dobre plače pa ljubljanskim učiteljem niso odmerila šolska oblastva, ampak leta 1883. mestni občinski svet, in ostala jim je tudi potem, ko je učiteljske plače v Ljubljani prevzel l. 1885. normalno-šolski zaklad. Daljnogledi in previdni ljudje so že takrat prorokovali, da je zakon z dné 24. grudna 1884, dež. zak. št. 1. ex 1885. l., s katerim je izplačevanje vseh aktivitetnih prejemkov učiteljskega osobja prevzel imenovani zaklad, usekal ljubljanskemu učiteljstvu hudo rano; zakaj s tem je prenehalo izjemno stanje ljubljanskega učiteljstva in pričakovati je bilo, da prva prihodnja uredba učiteljskih plač popolnoma ali vsaj deloma podere tisti plot, ki je ločil ljubljanske učitelje od njih tovarišev na kmetih. In to je res storil kolikor toliko novi zakon. Vse učiteljske plače, kakor se vidi iz 12. razpredelka, znašale so doslej v Ljubljani 20.000 gld., poslej bodo pa znašale 19.300 gld., tedaj 700 gld. manj t. j. povprečno izgubi pri plači vsaka učiteljska moč v Ljubljani po 40·16 gld. Ta izguba je pa samo navidezna, kajti ker po novem zakonu vse moško učiteljsko osobje v Ljubljani dobi stanarino, ki znaša pri tistih učiteljih, ki je doslej še niso imeli, ravno 700 gld. vidi se iz tega, da ljubljansko učiteljstvo ohrani svoje poprejšnje službene prejemke ($19.300 + 700 = 20.000$ gld.).

Drugo lice pa nam pokaže novi zakon, ako vzamemo v poštev prihodnji učiteljski rod v Ljubljani. Že zgoraj sem razložil, da bode ta izdatno prikrajšan. Prikrajšani pa bodo tudi že zdanji učitelji pri sta-

rostnih dokladah. Res, da tistim učiteljem, ki so že zdaj dekretirani s starostnimi dokladami po 60 gld., teh nihče ne more vzeti. Toda recimo, da ljubljanski učitelj iz III. plačilne vrste, ki ima po svojem dekretu že pridobljeno pravico do starostnih doklad po 60 gld., zdaj 500 gld. plače in 100 dopolnilne doklade, prosi za učiteljsko mesto II. plačilne vrste in to mesto tudi dobi, potem se mu z novim dekretom določi 600 gld. plače in pravica do starostnih doklad po 40 gld., dobival bode tedaj v II. vrsti manjše službene prejemke, nego jih zdaj dobiva v III. plačilni vrsti. Tem učiteljem tedaj ne kaže kompetirati kedaj v II. vrsto, in ker brez te težko kedaj pridejo v I. plačilno vrsto, vidimo jih potisnjene nazaj v jako mučen položaj: ali jim je ostati v svojih dozdanih službah ter se odreči vsakemu avancementu, ali pa, gledé na ta avancement, prositi službe vsaj za nekaj let s slabšimi službenimi prejemki. *)

Kar pa se tiče učiteljstva drugih okrajev, bili so doslej najslabše plačani učitelji v šolskih okrajih Radovljica, Kranj, Logatec, Novo Mesto, Litija in Kočevje. Po § 39. deželnega zakona z dné 9. sušca 1879, dež. zak. št. 13, bi moralo biti namreč na Kranjskem 7⁰/₀ učiteljstva v I. plačilni vrsti, po 31⁰/₀ pa v II. III. in IV. plačilni vrsti. Iz 11. razpredela se pa vidi, da je bilo v vseh zgoraj naštetih okrajih nadnormalno število učiteljev v IV. plačilni vrsti: v Radovljici 47·06⁰/₀ (!), v Kranji 46·30⁰/₀ (!), v Logatci 40·48⁰/₀, v Novem Mestu 39·13⁰/₀, v Litiji 36·84⁰/₀ in v Kočevji 31·03⁰/₀.

Primeroma najboljše plačani so bili doslej učitelji v okrajih Krško, Ljubljanska okolica in Postojna, kjer je bilo samo 25·49⁰/₀, oziroma 26·09⁰/₀ in 28·33⁰/₀ učiteljstva, tedaj podnormalno število, v IV. plačilni vrsti.

To krivično razredbo je pa novi zakon izdatno popravil. Kakor namreč kaže 29.

*) Ne verujem, da bi § 7. novega zakona dopuščal milejšo interpretacijo. Pis.

razpredelek, pridobili so po novi razredbi največ učitelji v okrajih Kranj (poprečno 43.51 gld. vsaka učiteljska moč), Radovljica, Logatec, Kočevje, Ljubljanska okolica, Črnomelj in Novo Mesto. Po vseh teh okrajih so izboljšane plače za nad normalni znesek (29.92 gld.) pri vsaki učiteljski moči.

Pod normalom pa so ostali okraji:

Postojina, Kamnik, Krško, Litija in mesto Ljubljana.

Zanimive podatke obsežajo tudi 15., 18., 21. in 24. razpredelek. A ker mi je ta članek že neprimerno pod peresom narastel, prepuščam dotična razmišljanja in razglabanja blagovoljnemu bralcu. Saj številke same dovolj razločno govoré!

Fr. Levec — Ljubljana.

Knjiga Slovenska

v

XIX. veku.

*

Kot vrednik se je vrlo potegoval za svojo last in čast Tovarševu; n. pr. l. 1864 je „Torbici“ v Zagreb sporočil najprej po telegrafu, potem v pismu, naj slovstveni sodnji izroči tatu, ki je iz njegove zbirke uzmal pesmi „Moj Dom“ in „Cvetice“; l. 1868 zoper oponašanje, da je Tovarš „Ein primäres Blättchen“; l. 1869 je modernemu „Tagblattu“ nasproti pogumno povdarjal svoje historično t. j. kerščansko stališče v ljudski šoli i. t. d. — Pomenljivo in častno znamenje bilo je to, da se je odbor učiteljskega društva za Kranjsko l. 1869 v posebni zahvalnici poslovil z bivšim škofijskim šolskim nadzornikom, češ, ako se tudi spremené časi in okoliščine, zmirom bomo visoko spoštovali cerkev, prvo učiteljico v ljudski šoli, in da je Tovarš priobčil popis tega, kar se je v složnosti med duhovsko in deželsko gosposko na Kranjskem zgodilo za šolstvo v oni dobi od l. 1851 do l. 1869 (Tov. IX. str. 81—100).

Poln hvaležnosti je bil do podpornikov Tovarševih, kar je razodeval zlasti v vabilih na novo naročbo njegovo. Pervo leto je izhajal v celi poli po enkrat na mesec, drugo že po dvakrat; tretje obeta, da si bode vedno bolj prizadeval, da bo

povzdigoval domače šolstvo, po šolstvu pa učiteljstvo, da bo prinesel tudi kako muzikalno prilogo; četrto, da se bode oziral na oliko mile slovenščine in posebej na nedeljske šole; peto — na boljše vzgojeslovje, pa vabi k obilnejšemu naročevanju, češ, kakor se koscu streže, tako mu kosa reže; šesto — svest si, da nihče ne more vsem vstreči, brani domačo ljudsko šolo in starejše učitelje; v sedmem bori se zoper „Freie pädagogische Blätter“, o ločitvi šole od cerkve, o prevladajoči nemščini, če je bilo kedaj učiteljem svojega slovenskega lista treba, ga je treba sedaj, ko se toliko prevdarja in ugiba o ljudski šoli in o učiteljih; v osmem vzbuja k složnosti, bodimo učitelji v pravi reči stanovitni in terdni značaji, sedaj ne veljajo več polovičarji in omahovavci: kedar konjiča lové, mu sladčice molé; za deveto kaže, da se učiteljem začenja nova doba, da dobimo nove gospodarje in prednike, da le ne bi prišli iz dežja pod kap, da si boljše prihodnost moramo sami zaslužiti; za deseto tolaži ga sladka svest, da njegovo delo ni zastonj, da mu je to edino povračilo za njegovo večkrat težavno in celó nevarno prizadevanje, in s tem tolaži svoje tovarše, kajti šola nam je tudi šola za vsakdanje

življenje, in dela se nam kaže na domačem šolskem polju toliko več, kolikor pridnejše ga obdelujemo. Po trikrat na mesec Tovarš izhajati ne more, pravi za enajsto leto, ker šteje premalo naročnikov in sterpljivih podpornikov. Nihče vendar ne more tajiti, da je ravno naš list veliko pripomogel, da smo pritirali šolski voz do tje, kjer je sedaj. Naš šolski list mora nam biti središče, kjer naj se zbirajo in od koder naj se širijo vsi naši kervni toki — za boljši vspeh pri poduku mladine, za pravo odgojo in za bran naših pravic. Naš list naj nam bode zastava, katero visoko povzdiguje z bliščečim napisom „naprej“! — Kakor v prejšnjih — kliče tudi v dvanajstem k slogi in združenju: Delajmo združeno za boljše čase s tem, da boljšamo šole in s šolami narod. List pa more dober biti le takrat, kadar ima sam dovolj podpore, kajti brez podpore se ne zmore. Založnikov zapisnik pa kaže maroge in lise, ki bi bile listu pogubljive, ako bi se kmali ne odpravile. Škoda in sramota bi bila slovenskim učiteljem, ko bi moral edini naš šolski list zavoljo prepičle podpore usahnuti... Tovarš je prvi budil slovenske učitelje in jim kazal domačo pedagogiko. Tudi v prihodnje bode se zvesto ravnal po svojem verhovnem vodilu, katero mu je: skerb za narodno šolo na verski podlagi. Zraven pa se bode Tovarš vedno tudi ravnal po duhu novega časa, ter se na podlagi šolskih postav neustrašeno boril za splošne koristi in pravice ljudskega učitelja. Ljubi bratje slovenski učitelji! združujmo se tesneje, kakor do sedaj, in bodimo edini ne le v mislih temuč tudi v dejanji, ter se varujmo priliznjenih nasprotnikov našega dobrega prizadevanja za domačo pravo ljudsko omiko (XII. str. 353).

Čim bolj je Tovarš priporočal slogu in združevanje, tem bolj so učitelji šli narazen in popolni razkol je povzročil spis o sporočilu tukajšnjega c. kr. učiteljskega izobraževališča: „Zur Lehrerfortbildung in Krain“, kjer glavni učitelj vitez Gariboldi napada slovensko šolstvo in učiteljstvo, češ, da bi boljše bilo, ko bi „Učiteljski Tovarš“ nikdar ne bil na svetlem, in prej ko bi poginil, koristnejše bi bilo itd. Temu nasprot je več udov slovenskega učiteljskega društva pošteno odgovorilo v dveh knjižicah, v slovenski in nemški: Nadaljevalno izobraževanje ljudskih učiteljev na Kranjskem, pa: Zur Lehrerfortbildung in Krain. Eine Entgegnung auf den Jahresbericht der k. k. Lehrerbildungsanstalt zu Laibach (Vid. Tov. 1872 str. 246—254, str. 267—270, str. 272 itd.).

Pa vse ni nič pomagalo! Vstanovilo se je novo društvo „Krainischer Lehrerverein“, prvomestnik mu pl. Gariboldi, in nov nemški šolski list „Laibacher Schul-Zeitung“, vrednik mu J. Zima, in nov slovenski šolski list „Slovenski Učitelj“ v Mariboru, vrednik mu J. Lapajne, ki so pričeli svoje delovanje v duhu novih šolskih postav. — Vsled tega Andrej Praprotnik, oče množni rodbini, ravnatelj ljudski šoli v mestu, čegar načelnštvo mu ni bilo prijazno, ud c. kr. deželnega šolskega sovéta itd. izroči vredovanje „Učiteljskega Tovarša“ z l. 1873 učitelju M. Močniku, napisavši mu še naslednje voščilo:

Srečo voščim našim šolam,

Národu omike cvet;

Srečo voščim učiteljem,

Naj hvaležen bil jim svet!

Deloval je odslej A. Praprotnik zlasti v šoli, pa tudi v slovstvu; tako je n. pr. l. 1873 poslovenil „Glaskovalni, pisalno-bralni in čerkovalni poduk z napeljevanjem, kako se rabijo tablice in omarice s čerkami“. Po nemški spisal V. Prauzek, c. kr. dež. šolski nadzornik na Dunaju, nat. v Pragi, zal. F. Tempsky. — L. 1874 obširno pomnožil in popravil „Mali šolski besednjak slovenskega in nemškega jezika“ v 4. natisu 8. str. 205. — V Tovarišu št. 1. zložil pesem „Učitelju“, v zboru Učiteljskega društva pa je predsedništvo — zaradi nemčurskih preganjavcev — prepustil F. Stegnarju. — L. 1875 pōklonil v „Tovarišu“ pesem „V spomin Dr. E. H. Coste“, u. 28. jan. (l. 3); — v okrajni

učiteljski skupščini izročil „Nasvet o nemški knjigi: Viertes Lesebuch für Volksschulen“ (Tov. str. 229), ter umaknil se II. mestni šoli iz redutnega v licejalno poslopje, češ: „Čmerni dnevi le bežite, — Saj pravica še živi; — Jasnih ur mi ne tamnite, — Upanje mi še žari!“ — L. 1876 dne 1. marca je prevzel tajništvo pri Slov. Matici, ter kot tajnik in zapisnikar marljivo sestavljal „Poročila o njenem delovanji“ do l. 1881, kar pričujejo Slov. Matice Letopisi, pa spisal posebej knjigo:

Dr. Lovro Toman. Založila in izdala Matica Slovenska. V Ljubljani 1876. 8. 180. Nat. J. Blaznikovi dediči. V I. delu je And. Praprotnik popisal Tomanovo življenje (str. 1—78), kjer str. 77 Poženčan beri A. Koder (ne ranjki M. Ravnikar). V II. delu pa so zbrane Tomanove pesmi str. 81. I. Podobe. II. 105. Pesmi. III. Različne, že tudi drugod tiskane (str. 139—179). — V *Tovarišu* l. 1876 je zapel: „Sedanji učitelj“ (str. 49), l. 1877 poslovenil „Himna učiteljska“, po česki Jos. Wunsch, vglasbil Fr. J. Pelz (str. 65); „Aprilu“, pesem, vglasbil J. L. Weiss (str. 97). „Kako naj bi se vravnale sedanje šolske knjige“ (str. 337—9). Posebej je poslovenil „Tablice s črkami za prvi poduk v branji“ (Letopis Slov. Matic. 1877 str. 334), in vladi „Poučilo o kužnih živinskih boleznih“.

Slovenski Spisovnik, svetovalec v vseh pisarskih opravilih. Spisal Andrej Praprotnik. Izdala in založila Družba sv. Mohora. V Celovcu 1879. 8. 372. Nat. tiskarnica družbina. — Po primernem „Uvodu“ se razlagajo v I. delu: Listi in pisma in drugi razni spisi; II. Gospodarsko, obertnijsko, opravno in tergovsko zapisovanje in dopisovanje; III. Občenje; IV. Medsebnna pisma; V. Notarji ali belézniki in njih opravila; VI. Politične reči; VII. Dačne, kolekovne stvari, poštnina itd. —

L. 1876 je bil pri Janežičevi slavnosti na Koroškem, l. 1880 pri Kopitarjevi v Repnjah, l. 1881 pri pogrebu pisatelja

Šenoa v Zagrebu, l. 1882 pri Miklošičevi svečanosti v Ljutomeru kot zastopnik Slov. Matice itd.; l. 1876 drugič in 1882 tretjič izvoljen v deželni šolski sovét — je l. 1881 zložil čestitko „K poroki cesarjeviča Rudolfa s princesinjo Štefanijo“ 10. maj. (Priloga k Uč. Tov. l. 8) ter z l. 1882 prevzel spet uredovanje „Učiteljskega Tovariša“.

„Učiteljski Tovariš“ je bil med prvimi listi, ki je budil slovenske učitelje in jih vnel za domačo ljudsko šolo. Tako bode tudi v prihodnje, pravi v prvem ogovoru do častitih naročnikov in prijateljev A. Praprotnik, in vabi vse, naj delujejo javno in odkrito za edino mogoče izobraževanje našega národa na podlagi maternega jezika ter naj napredujejo v slogi po pravi poti. Kakor poprej — je tudi sedaj poleg obilnejših uredniških poročil priporočal zlasti „Izobraževanje ljudskega učitelja“ po šolskih časopisih, učiteljskih knjižnicah, skupnih posvetovanjih in učenih predavanjih (str. 17), boril se o učenem jeziku po slovénških šolah — zoper „Schulzeitung“ itd.; deloval je kot odbornik ali podpredsednik v Društvu na pomoč učiteljskim vdovam in sirotam, v Narodni šoli, ter je sprejel to leto spet predsedništvo v „Slovenskem učiteljskem društvu“ (str. 362). — L. 1883 se v prvem listu spominja zgodovinsko-slavnega dne, kar je vojvodina Kranjska šest sto let v zvezi s preslavno hišo Avstrijsko ter z rodovino Habsburško, koliko je znamenito tudi za slovensko šolstvo in učiteljstvo, ter z ozirom na novi čas daje dobre svete narodnim učiteljem. Dne 1. marc. v št. 5. pa so Narodni učitelji poklonili sprelepo čestitko mnogozasluznemu gospodu Andreju Praprotniku, ravnatelju prvomestne ljudske šole, udu c. kr. deželnega šol. sveta in predsedniku slov. učiteljskega društva o 25letnici njegovega službovanja v Ljubljani in o 35letnici njegovega učiteljevanja sploh, naj Bog živi ga še dolgo na korist slovénski mladini in v čast domovini, ter so pogostovali ga tudi v slovesni skupni

družbi (str. 324). Za vsestransko tolikanj slavno čestitanje se velezaslužni starosta in nekako prvi duševni voditelj slovenskega učiteljstva iskreno zahvaljuje v Tovarišu (št. 6); posebej pa se je odslovil s to-le spomenico:

Četrt stoletja je minulo
V Ljubljani kar mladost učim;
Če uka seme je rodilo,
Najbolj se tega veselim.
Učence vidim vže veljake —
Stanovom raznim cvet krasan —
Za dom pregrete poštenjake:
To slajša mi današnji dan.

Kako naj učitelj mej ljudstvom širi dobro mnenje o šoli in vzgoji, povedal je v Tovarišu (str. 66) Jakoslav; sicer pa je prišel na svetlo:

Abecednik za slovenske ljudske šole. Sestavil Andrej Praprotnik, nadučitelj in voditelj I. mestni peterorazredni deški ljudski šoli v Ljubljani. Zal. M. Gerber, nat. H. Mercy v Pragi. I. Pisalne in berilne vaje. II. Berilne vaje z nazornim naukom. — Vse vaje so sestavljene kolikor mogoče po najvažnejših pedagoških načelih in so pisane v najlažji vnanji obliki tako, da jih prvenci brez truda lahko beró in si jih zapomnijo. Tudi je ta Abecednik tako uravnan, da se ž njim rabijo nove (Razinger-Žumrove) stenske table. Pisano je vse v krščanskem in narodnem duhu in sploh tako, da vkupna tvarina daje podlogo k vsemu daljnemu, dandanes potrebnemu izobraževanju (str. 141—2).

Ukazi in odredbe šolskih oblastev.

V. Za otroške knjižnice prepovedana knjiga.

Visoki c. kr. deželni šolski svèt razglaša z dnem 20. svečana t. l. št. 284 c. kr. okrajnim šolskim svetom nastopni razpis: Z. 284.

L. Sch. R. Zufolge Erlasses des hohen k. k. Ministeriums für Cultus und Unterricht vom 11. Februar 1891, Z. 1367 ist das Buch: „Aus dem großen Jahre 1870/1. Erzählung für die reifere Jugend von W. Lakowitz Berlin, B. Angerstein“ namentlich wegen geringschätzender Äußerungen über Österreich (S. 39, 90, 118 und 201) für Schülerbibliotheken nicht geeignet.

Der k. k. Bezirksschulrath erhält demnach den Auftrag in geeigneter Weise speciell durch den Bezirksschulinspector sofort dafür Sorge zu tragen, dass dieses Buch, sollte es sich in der Bibliothek einer der unterstehenden Volksschulen vorfinden, ausgeschieden werde, beziehungsweise hintanzuhalten, dass es künftig einer derselben einverleibt werde.

K. k. Landesschulrath für Krain.

Laibach am 20. Februar 1891.

Der Landespräsident:

Winkler.

Književnost.

Pedagoški letnik. IV. leto. 1890. Uredil Francšek Gabršek. Izdalo in založilo „Pedagoško društvo“ v Krškem. Natisnil J. R. Milic v Ljubljani. Cena 1 gld. 50 kr. — Že zopet leži pred mano knjiga, v kateri je nabran sad neumornega trudoljubja slovenskih učiteljev — znak veselo napredujočega „Pe-

dagogiškega društva“. Letnik, katerega nam podaja čilo to društvo, ima na 274 straneh dokaj raznega, vsakega učitelja izvestno zanimajočega gradiva. Največji del knjige obsega: Jezikovnega pouka v ljudski šoli teoretični del (str. 5. — 134.), katerega je spisal marljivi nadučitelj in c. kr. okrajni

šolski nadzornik g. Francišek Gabršek. Odkrito povem, da me je ta sestavek najbolj vzradostil, ker se je z njim storil prvi korak v dosego popolne slovenske specialne metodike, katere slovenski učitelji živo potrebujemo. G. pisatelj preide po predgovoru o jeziku sploh k govornim vajam, k čitanju, k obravnavi beril in njihovim uporabam, potem razlaga pojem, potrebo slovnice in metodo pri obravnavi slovnice, istotako pri pravopisji in spisji. Zagotavljati smem g. pisatelja, da nam je s svojo razpravo jako ustregel in ga prosim, da naj pošlje kmalu drugi del te razprave med svet. — V drugem spisu: Navod k početnemu risanju in oblikoslovju (str. 143. — 180.) nas g. meščanski učitelj in c. kr. okrajni šolski nadzornik Jos. Bezljaj navaja, kako nam je postopati pri teh predmetih, da bode pouk uspešen. Pri podrobnem navodu uporablja Grandauer-jevo Elementar-Zeichenschule — žal da se ni oziral tudi na Eichlerjevo zbirko, katera je baje tudi zelo razširjena po naših šolah. — V tretjem spisu: V šolski delarni (str. 185. — 203.), nadaljuje g. nadučitelj in c. kr. okrajni šolski nadzornik A. Žumer svojo razpravo o deškem ročnem delu. Navaja nam razne znamenite pedagoge, ki so se in take, ki se še pote-

zajo za ročno delo v ljudski šoli. Slika nam sedanjost razširjenost deškega ročnega dela in končno toplo priporoča ta predmet s pedagogičnega stališča. — Tudi četrti spis: Vpliv prirode in hrane na zdravje človeško (str. 229. — 246.), se kaj prijetno čita, ker najde v njem vsak učitelj veliko vporabljivega za šolo. Spis je posnet po najboljših virih — po delih znamenitih zdravnikov. — V „Pogledu na pedagogičsko polje l. 1889. in 1890. (str. 247. — 255.) najdemo nadrobni opis vsega delovanja slovenskih učiteljev v raznih učiteljskih in šolskih društvih — po pedagogičskih listih in v društvenem življenji sploh. Učiteljstvo vedno bolj uspeva in kmalu bode zavzemalo ono stopinjo v socialnem življenji, katera mu gre po vsi pravici. — V „Poročilu o prvi slovenski stalni učilski razstavi“ nadaljujoče ocenjuje krog krških učiteljev Lapajne, Gabršek, dr. Romih, Bezljaj, Ravnikar, Michel razna „Pedagogičskemu društvu“ došla učila. — „Poročilo o delovanji pedagogičskega društva“ nam je jasen dokaz, da društveni odbor pozna natančno svojo nalogo, ker res neumorno dela v prosepah slovenskega šolstva. Zato bi se tega društva morali okleniti vsi slovenski učitelji.

I. K.

Listek.

Listi slovenskega pesimista.

III.

Gospod urednik! Moj kolega »Postojinski« si je gotovo mislil, napisavši Vam zadnji listek zbok ravnotežja: »Zdaj sem ga pa dal!« Ne more biti hudoben in jaz mislim celo, da ni hudoben človek ta »Postojinski«. Njemu se srce vedno smeje, naj že učiteljske akcije vstajajo ali padajo. Res srečen, da ne rečem presrečen človek! Z isto ravnodušnostjo, ne, celo s smehom »potegne« — da rabim »sua ipsissima verba« — 35 gld., kot 27 gld. On baje s 27 gld. še laglje živi kot s 35 gld., seveda, ker ga denar manj teži. Preširen naš bi ga s 27 gld. postavil jako nizko, trdeč, da človek le toliko velja, kar plača. Vender se naš optimist sladko smeje tudi s 27 gld. Kaj bi se ne? Saj se človek tudi smeje nekoliko laglje s 27 gld. kot s 35 gld. Pač pod »ugodno« zvezdo mora biti rojen. On se smeje kot Demokrit, utemeljuje svoj izrek: »Nič drugzega ne eksistuje kot atomi; vse drugo je sen in mnenje!« Človek bi mislil, kar pa jako dvomim, da naš prijatelj — Bog mu oprostí grehe, meni pa pesimizem — da on celo živi o smehu.

Da mu pa tudi v prihodnje kdaj ne skalim veselja, javno povem, kar v duši mi biva: tako hud pesimist nisem, da bi se noč in dan kremžil kot jesensko vreme ali pa celo obupaval nad čem. Maloveren sem res, a včasih vender tudi meni prisveti

kakšen žarek skozi pesimizma oblake, kakor tudi pri optimistu bržkone ni vedno jasno. Živemu človeku se pač lahko vse prigodi.

Tak jasen žarek je meni n. pr. v sedanjem času, ko hoče vse imeti prvo besedo o reorganizaciji, ali kakor drugi hočejo: o zboljšanju naših plač; v sedanjem času je tak jasen žarek trditev nekaterih, da je bodočnost naša, učiteljska. Za nekaj let, tako trde, hočejo nam baje zopet »zvišati« plače. Tedaj pridejo, mislim, na svojo »štancijo« tudi oni, katerim so sedaj »zboljšali« s 500 gld. na 450 gld. in s 400 gld. ali 450 gld. na usodnih 360 gld. Potem se bode moj prijatelj »optimist« šele smejal, potem!

Tak svitloben žarek mi je tudi veselje na lastnem uspehu v šoli, na obnem napredku slov. učiteljstva. Če tudi pokažem na njem kako marogo — brez njih nisem jaz in mislim nikdo — zgodi se to vselej z najboljšim namenom, da bi ono mesto kdaj gledal moj optimist na svoji strani. Vsaka stvar je — tirana do skrajnosti — škodljiva. Če bi človek tiral svoj optimizem le naprej, naprej, ne bi se naposled tudi več gibal, marveč stal bi in čakal, da mu začno — pečene ptice v usta leteti.

Tedaj bi se moj prijatelj »Postojinski« vender nehal smejati.

Mej drugimi utrinki mi vedri duha in srce najbolj oni, ki spremlja krotki naš slovenski narod, mili naš slovenski dom:

»Obličje ak' je jasno tvoje,
Veselo moja struna poje;
Al' če oko se ti solzi,
V potokih moje se topi.«

Da bi se pa človek neprestano smejal in veselo brenkal, zato pač mislim, da niso časi baš primerni, če tudi so nam plače »reorganizirali«.

Toda, gospod urednik! Ne hudujte se. Stara navada . . . kmalu bi bil zašel v politiko in Vi bi me kot neposlušnega pesimista krenili po prstih. Tega pa ne bi rad. Dokler pojde prav, ne bom neposlušen; če se pa voz zvrne, seveda potem ima pa — vsaka glava svojo pamet. Tudi dobrega sveta sem včasih potreben liki vsak človek, ko si sam ne more več pomagati.

V 7. št. našega lista čital sem dopis z Dolenjskega, v katerem je tožba, da se ročna dela premalo nagrajuje. Ne gledé na to, da so dandanes, tako pravijo, že pomrli vsi oni, ki so kaj zastonj dajali in da so »Šenka« obesili ono leto, krčijo res zaslužene krajcarje še dalje brez konca in kraja.

Navada in dolžnost je, da se mora sprejeti, kar pride »od zgoraj«. Če človek pri tem kaj zaintrira, mora storiti že bolj na skrivnem. Tam »gori« nekda ne slišijo radi kakšnih pritožeb. Naj bo pa to že kakor koli. — Gospod urednik! Tu sem pa res v zadregi. Kaj pa potem, če ima »od tam »gori« res kaj priti, pa ne pride n. pr. kakor nagrada za veronauk ali kinetijski pouk. Gospod urednik, kaj pa potem?

Že vidim, da sezone po rdeči svinčnik in mislite napisati uredniško opazko, pa ne tako hudo ne, da bi čuli celo »v deveto deželo«. A jaz sem si stvar že brez Vas pojasnil. Hvala Vam, gospod urednik!

Sitneža nimajo nikjer radi. Vender so se marsikomu zastran sitnosti odprla velika vrata ali pa dobro obložene jaslji, če tudi ni lepo, da je človek siten, prav slovenski siten. Kdor noče torej priimka siten — pa počakaj. Slovenci smo potrpežljive ovce. Lepo spodobno, mirno in skromno čakamo pred vsemi vrati, katera so se našim mogočnim sosedom že davno odprla. Kot veren Slovenec zna čakati tudi

Vaš

pesimist.

Naši dopisi.

Iz kamniškega okraja. Dne 2. malega travna je imelo tukajšnje učiteljsko društvo glavno skupščino v Mengši. — Gospod predsednik Janežič toplo pozdravi navzočih 22 udov ter jim ob jednem kliče v spomin nekatere društvene premembe in delovanje preteklega leta med drugim omenivši tudi izvrstnega društvenika in tovariša g. Ant. Javorška, kateri je nastopil nadučiteljsko službo v Šiški, želeč mu v novem okraju vse dobro in tisto kolegijalno ljubezen, katero je užival toliko let med nami. Izreka tudi željo, da bi se društveno petje bolje gojilo.

Iz tajnikovega poročila se je razvidelo, da je društvo dvakrat zborovalo in da je odbor imel jedno sejo. Društvenikov je 36 pravih in 1 podporni. Med letom sta iz društva izstopila gg. Jeglič in Javoršek, pristopila pa gg. Matija Janežič in Mihael Kos. Dalje je naštel vse društvene premembe in delovanje, kar pa se je zgledalo že večinoma preje po časnikih ter prišel do zaključka, da je društvo vse storilo, kar je bilo v moči z delom preobloženim in po okraju raztresenim odbornikom in udom. K poročilu dodal je še, da je dandanes težko biti učitelj, ker moramo razun vestnega službenega delovanja še odbijati napade na našo čast in poštenje. Toda vera v zvezi s trdnim upanjem, katera nam ne veli bojazljivimi biti, dovoli nam v brambi se posluževati svojih pravic, ki nam gredo po božjih in svetnih zakonih. V dosego tega pa nam je v prvi vrsti gojiti živahno društveno življenje, osobito slogu, ki bodi neprodorna. In če v tej vstrajamo, poprijeli se bodo praktično vsi stanovi onih nazorov o našem stanu, katere z živimi barvami

teoretično tako lepo slika pedagogika. Da pa se nam vse to uresniči treba je stanovske ljubezni, sloge in delavnosti, kar nič ni težko za onega, ki hoče.

Blagajnik g. Tramte je izkazal v gotovini 31-56 gld., 9 gld. pa še udje dolgujejo.

G. Trost je nadaljeval svojo jako zanimivo tvarino: »Katere fizikalne aparate si učitelj lahko naredi in kako naj jih vporablja?« prav dobro. Ker jo bode v kratkem priobčil v »Učiteljskem Tovariši«, naj to zadostuje.

Društveni odbor je ostal stari, le odšlega gospoda Javorška namestuje g. Trost.

Kot delegatje k »zveznemu zborovanju« so se na predsednikovo prošnjo prostovoljno zgledali: gđc. Marija Šerc in gg. Stiasny, Toman, Kos.

Med prostimi nasveti je utemeljeval g. nadzornik Letnar zadnji odstavek društvene prošnje na visoki deželni zbor za povikšanje učiteljskih plač po 50 gld., katerega je visoki deželni zbor ovrgel s tem, ker je trdil, da bi se s takim povikšanjem pomnožili deželni troški za 25.000 gld., ker 500 služeb po 50 gld. = 25.000 gld., ne da bi bil odšel po novi postavi tisto vsoto, ki se pridobi od provizoričnih učiteljskih močij.

Po vsprejetji predloga g. nadzornika L. Letnarja, da se naj v tem okraju umrli učiteljem o Vseh svetih popravljajo na društvene troške grobovi in polagoma nakupijo svetilnice in onega g. Burnika, da odbor ude pozivlja za prestavljanje onih nemških knjig, ki ugajajo otroški knjižnici, sklene g. predsednik zborovanje.

Kecel.

Vestnik.

Deželna učiteljska konferencija. Visoki c. kr. deželni šolski svet kranjski je v svoji zadnji seji sklenil, da bode letos v začetku meseca kimoveca deželna učiteljska konferencija. Ker je bila zadnja deželna konferencija l. 1878., bode kranjsko učiteljstvo ta sklep gotovo radostno pozdravilo, ker je taka konferencija v napredek in povzdigo našega šolstva v istini potrebna. Vsled tega se bodo morale okrajne konferencije, v katerih se izvolijo udje deželne konferencije, pravočasno vršiti. Po § 14. ministerijalnega ukaza od dné 8. velikega travna 1872. l. volitev udov za deželno konferencijo sicer velja za tri leta; a ker toliko let ni bilo deželne konferencije, je ta točka z dnevnega reda okrajnih konferencij že popolnoma izginila. Torej bodo letošnje okrajne konferencije morale to volitev izvršiti. Ker bo pa po tolikem premoru program deželne konferencije gotovo obširen in bode obsežal važne točke, želeli je v svrhu temeljitega delovanja, da okrajne konferencije kar prej mogoče izvolijo odposlance k deželni konferenciji in se morda tudi v konferencah že razgovarjajo o važnejših točkah, katere se bodo obravnavale v deželni konferenciji.

Osobne vesti. Visoki c. kr. deželni šolski svet je imenoval c. kr. okrajnega šolskega nadzornika in nadučitelja v Moravčah, g. Lovro Letnarja nadučiteljem na trirazrednici v Mengši in učitelja v Leskovci, g. Jakoba Cepudra nadučiteljem v Boštanji.

Razpisana služba. Na ljubljanskem učiteljski je razpisana služba glasbenega učitelja z letno plačo 800 gld. in službeno doklado 200 gld. — Obrok za prošnje do dné 5. velikega travna.

Imenovanja. Naučno ministerstvo je imenovalo za l. 1891. in 1892. nastopne vladne komisarje kot nadzornike obrtnih nadaljevalnih šol na Slovenskem:

1.) Za obrtne nadaljevalne šole kranjske in sicer v Kranji, v Kamniku, v Krškem, v Ljubljani, v Metliki, Novem Mestu, Postojni, Radovljici, Škofji Loki in Trzinu profesorja F. Knežavreka in J. Sieglia iz Gradca.

2.) Za obrtne nadaljevalne šole v Celji, Mariboru, Ptuj, Radgoni, Slovenjem Gradci in Železni Kaplji prof. A. Gunolta iz Gradca.

3.) Za obrtni nadaljevalni šoli v Gorici in Kavstavi ravnatelj K. Heskyja.

4.) Za obrtno nadaljevalno šolo v Celovci ravnatelj K. Laužila.

„Glasbena Matica“ v Ljubljani. (Nadaljevanje). **Narodne pesni z napevi.** Janko Žirovnik. I. zvezek. *Partitura za moške glasove.* Obseg: 1. „Prišel sem pod okence“. 2. „Pobič sem star šele 18 let“. 3. „Ovbe, glavca moja“. 4. „Al' me boš kaj rada imela?“. 5. „Delaj dekle pušelj“. 6. „Ena ptičica priletela“. 7. „Sijaj solnčice“. 8. „Je pa davi slanica pala“. 9. „Odhod (Dol' se vsedi). 10. Po gorah je ivje“. 11. „Lani sem možila se“. 12. „Saj sem pravil mnogokrat“. 13. „Gozdič je že zelen“. 14. „Mi ptičica zapoje“. 15. „Lepo je pomlad“. 16. „Na planincih solnce sije“. 17. „Snubaška (Dober večer)“. 18. „Nikdar ne bom pozabil“. 19. „Zmiraj vesel“. 20. „Lahko noč

bi ti jaz vošil“. Tretji natis. — Cena 20 kr., s poštnino 22 kr. — Janko Žirovnik. II. zvezek. *Partitura za moške glasove.* Obseg: 1. „Bom šel na planince“. 2. „Zvedel sem nekaj novega“. 3. „Vse je veselo“. 4. „Tam stoji Ljubljana“. 5. „Kaj boš za mano hodil“. 6. „Rasti rožmarin“. 7. „Ptički pojejo“. 8. „Mal' postojmo“. 9. „Ko b' sodov ne b'lo“. 10. „Tam za turškim gričem“. 11. „Dekle v vrtu zelenem sedi“. 12. „Solnce že doli gre“. 13. „Vince lepo barvano“. 14. „Ribniška“. 15. „Dekle, kdo bo tebe troštal“. 16. „Megla v jezeru“. 17. „Oj ta soldaški boben“. 18. „Danes je taisti dan“. 19. „Šel bom v planince v vas“. 20. „Po gorah grmi in se bliska“. 21. Po vrtu je pohajala“. Drugi natis. — Cena 20 kr., s poštnino 22 kr. — Srečko Malenšek. III. zvezek. *Partitura za moške glasove.* Obseg: 1. „Lisica je prav zvita zver“. 2. „Napitnica“. 3. „Vojaška“. 4. „Lepših ljudi pa na sveti ni“. 5. „Spomladi vse se veseli“. 6. „Gospod je poslal medveda ven“. 7. „Prislužno plačilo“. 8. „Kje so tiste ptičice“. 9. „Slovo“. 10. „Cigan' pod lipo rajajo“. 11. „Lovska“. 12. „Bog je ustvaril zemljo“. 13. „Plesalec“. 14. „Dolenjska“. 15. „Ločitev“. 16. „Napitnica“. Prvi natis. — Cena 20 kr., s pošto 22 kr.

„Lavorika“. Zbori in četverspevi za posamne glasove. „Lavorika“ I. z 42 napevi za moški zbor, in sicer: 13. Dr. B. Ipavec, Brezi jadra. 2. Dr. G. Ipavec, Danici. 25. J. Otto, Devi. 15. Dr. B. Ipavec, Domovini. 19. Dan. Fajgelj, Grajska hči. 28. Kamilo Mašek, Kaj bi mi srce ogrelo. 5. J. Skraup, Kje dom je moj. 23. Dr. B. Ipavec, Lepa Anka. 35. Lichtenegger, Lepa naša domovina. 41. Kamilo Mašek, Lovska. 9. Anton Foerster, Milica. 1. Anton Nedved, Mili kraj. 6. Em. Vašak, Moj dom. 37. F. Stegnar, Na gomili. 16. Dr. B. Ipavec, Napitnica. 31. A. Razinger, Noč je jasna. 24. F. Stegnar, Oblakom. 32. Kamilo Mašek, Otok bleški. 29. Kamilo Mašek, Planinar. 14. J. Fleišman, Pod oknom. 11. Anton Nedved, Pozdrav. 26. Kamilo Mašek, Prihod v gostilno. 8. Kamilo Mašek, Pri zibel. 7. J. Fabian, Prošnja. 4. Anton Nedved, Rožica. 20. Danilo Fajgelj, Samoti. 36. Kamilo Mašek, Sanja. 17. Anton Foerster, Slavček. 39. J. Vašak, Slovan. 30. Suhanek, Složni duh. 33. Kamilo Mašek, Solza in lira. 40. Kamilo Mašek, Strunam. 42. F. Mayer, Tičica. 10. A. Haertl, Večerna. 27. G. Kreutzer, Večerna. 12. Dr. B. Ipavec, Vojaška. 34. Kamilo Mašek, Vojaška. 22. Danilo Fajgelj, Vrli Slovenec. 3. Anton Foerster, V tihi noči. 38. Dr. B. Ipavec, Zapuščena. 21. Gr. Rihar, Žalostni glas zvonov. Razprodano. (Dalje prih.)

Kranjska hranilnica je v seji dné 24. sušča dovolila podpore za šole na Kranjskem in sicer:

I. Podpore učnim zavodom:

1. Strokovni šoli za lesno obrt v Ljubljani	800 gld.
2. „ „ „ čipkarstvo v Ljubljani	250 „
3. „ „ „ lesno obrt v Kočevji	500 „
4. Obrtni nadaljevalni šoli v Kranji	50 „
5. „ „ „ „ Kamniku	50 „
6. „ „ „ „ Kočevji	50 „
7. „ „ „ „ Trzinu	50 „
8. „ „ „ „ Radovljici	50 „
9. „ „ „ „ Škofji Loki	50 „
10. „ „ „ „ Krškem	50 „
11. „ „ „ „ Postojni	50 „
12. Nemškemu „Schulverein-u“ za deško šolo v Ljubljani	5.000 „
13. Glasbeni šoli filharmoničnega društva v Ljubljani	600 „

14. Glasbeni šoli „Glasbene matice“ v Ljubljani	200 gld.
15. Nemškemu otroškemu vrtu v Ljubljani	200 „
16. „ „ „ „ Kočevji	50 „
17. „ „ „ „ Trziči	50 „
18. „ „ „ „ Zagorji	50 „
19. Otroški varovalnici v Ljubljani	200 „

II. Za podporo ubogim učencem.

1. Na višji gimnaziji v Ljubljani	200 gld.
2. „ nižji „ „ „ „	100 „
3. „ nižji „ „ „ „ Kočevji	100 „
4. „ gimnaziji v Novem Mestu	100 „
5. „ višji realki v Ljubljani	200 „
6. „ moškem učiteljski v Ljubljani	100 „
7. „ ženskem „ „ „ „	100 „
8. „ I. mestni deški šoli v Ljubljani	200 „
9. „ II. „ „ „ „ „	200 „
10. „ uršulinski šoli v Ljubljani	200 „
11. „ „ „ „ „ Škofji Loki	100 „
12. „ deški šoli nemškega „Schulverein-a“ v Ljubljani	100 „
13. Na mestni nemški deški šoli v Ljubljani	100 „
14. Na mestni slovenski dekliški šoli v Ljubljani	100 „
15. Na mestni nemški dekliški šoli v Ljubljani	150 „
16. Na deški šoli v Novem Mestu	100 „
17. „ dekliški šoli v Novem Mestu	50 „
18. „ „ „ „ „ Kočevji	50 „
19. „ meščanski šoli v Krškem	50 „
20. „ šoli na ljubljanskem barji	50 „
21. „ šoli v Lichtenturnovi sirotišnici v Ljubljani	80 „
22. Na obrtni šoli na I. mestni deški šoli v Ljubljani	50 „
23. Na obrtni šoli na II. mestni deški šoli v Ljubljani	50 „

24. Na podkovski šoli v Ljubljani	50 gld.
25. Društvu „Schulpfennig“ v Ljubljani	200 „
26. „Narodna šola“	200 „

Za dobrodelne namene sploh je hranilnica letos razdelila nad 34.000 gld.

Prebivalstvo v naši monarhiji. Galicija ima 6.578.364, Češka 5.837.602, Dolenja Avstrija 2.651.530, Moravska 2.272.856, Štajerska 1.281.023, Tirolska 812.704, Gorenja Avstrija 783.576, Bukovina 646.697, Šlezija 602.117, Dalmacija 524.107, Kranjska 498.390, Koroška 360.443, Istra 318.209, Goriška 219.996, Salcburška 173.872, Trst z okolico 157.648, Vorarlberška 116.216 prebivalcev. — Ogrsko in Hrvaško ima 17.000.000, Bosna in Hercegovina pa 1.300.000 prebivalcev.

Troški za pariško šolstvo. Od 1871. l. do 1890 l. so se pomnožili šolski troški od 9.601.050 frankov na 24.725.000 frankov. Leta 1871. bilo je 129 deških šol, danes jih je 175; dekliških šol bilo je tudi 129, danes jih je 176. Leta 1871. imele so te šole 1.093 razredov, a danes imajo jih 2.951 V šolskem letu 1889/90. je obiskovalo šole 100.442 dečkov in 105.652 deklic v starosti 6—12 let. Jeden učitelj je imel povprečno 44 otrok. *Napredak.*

Angleški list „The Shoolmaster“ prinaša prošnjo angleških učiteljev, v kateri prosijo ministre in kraljico, naj se v državi vpelje francoska desetinska mera. Čuditi se je, da imajo praktični Angleži še sedaj tako neprimerno mero, ko so jo že skoro vse druge države opustile in vpeljale desetinsko. *Nap.*

Diesterwegovi učenci. Učencev tega slavnega pedagoga živi še 47. Najstarejša sta 90 letni Böchmann, rojen v Herringenu. Bil je učitelj v Elberfeldu, sedaj pa živi umirovljen v Berlinu. Potem pride dr. Büllow, 80 letni starček, zdrav in vesel.

Napredak.

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Št. 157.

m. š. sv. Ker se na mestnih deških ljudskih šolah izpraznjena učiteljska služba, ki je bila s tuuradnim razglasom z dné 22. kimovca 1880. l. št. 457 razpisana, zaradi nove klasifikacije učiteljskih mest ne popolni, razpisuje se nov natečaj za mesto devetega učitelja na II. mestni deški ljudski šoli v Ljubljani s plačo 500 gld., stanarino 80 gld. in pravico do zakonitih službeno-starostnih doklad.

Z vsemi potrebnimi prilogami opremljene prošnje je po predpisanem poti vlagati do 5. vel. travna t. l. na podpisano okrajno šolsko oblastvo.

Prosilci, ki so prosili za to službo že ob prvem natečaju, naj pótém svojih šolskih vodstev tu sem

samó naznanijo, ali jih je volja, svoje prošnje tudi pod premenjenimi razmerami vzdržati.

C. kr. mestni šolski svét v Ljubljani
dné 9. mal. travna 1891.

Št. 333.

o. š. sv. Na dvorazrednici v Koprivniku (Nesselthal) je stalno ali začasno popolniti drugo učno mesto z dohodki četrtega plačilnega razreda in z časnim stanovanjem v šolskem poslopji. Ako se služba oddá začasno, dobiva učitelj od šolske občine do stalnega umeščenja nagrado letnih 50 gld.

Pravilno opremljene prošnje naj se predpisanim pótém semkaj vložé do dné 1. vel. travna t. l.

C. kr. okrajni šolski svét v Kočevji
dné 6. mal. travna 1891.

»Učiteljski Tovariš« izhaja na celi poli velike osmerke 1. in 16. dan vsakega meseca; ako je pa na ta dan nedelja ali praznik, izide dan poprej ali pa dan pozneje. — List stoji za vse leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 50 kr. Udje »Slovenskega učiteljskega društva« prejema list za 2 gld. na leto, za 1 gld. na pol leta. Spisi naj se blagoizvolijo pošiljati uredništvu v Ljubljano, Florijanske ulice št. 1; naročnino pa prejema gospod Fr. Kokalj v Ljubljani na Bregu št. 16.

Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko.